

PREDŠKOLSKI I ŠKOLSKI SUSTAV UKRAJINE

| roditelji u akciji |

ZOOM, 4.10.2022.

Predavačica: Iskra Pejić, psihologinja i psihoterapeutkinja

STRUKTURA IZLAGANJA

PREDŠKOLSKI SUSTAV:

- uključenost djece u predškolske ustanove
- vrste predškolskih ustanova
- financiranje
- zaposlenici
- djeca s teškoćama u razvoju
- preporuke za lakšu adaptaciju djeteta na novi vrtić
- korisni materijali

ŠKOLSKI SUSTAV:

- struktura školovanja;
- osnovno srednje obrazovanje
- temeljno srednje obrazovanje
- potpuno srednje obrazovanje
- sustav ocjenjivanja,
- predmeti 1.-11. razreda
- učenici s teškoćama
- preporuke za lakšu adaptaciju učenika na novi sustav obrazovanja
- korisni materijali

IZVORI

- Nacionalni informacijski centar za akademsku mobilnost kojim upravlja Ministarstvo obrazovanja i znanosti Ukrajine (enic.in.ua)
- Ministry of Education and Science (2001). *Law on Preschool Education*
- Ministry of Education and Science (1999). *Law on General Secondary Education*
- Ministry of Education and Science (2020). *Law on Complete Secondary Education*
- Putcha, V., Neuman, M., Zaplotynska, O., & Sofiy, N. (2018). *Supporting the Early Childhood Workforce at Scale: Preschool Education in Ukraine*. Washington, D.C.: Results for Development.
- The World Bank, World Development Indicators (2020). *Pre-primary gross enrollment ratio*
<https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRE.ENRR>

PREDŠKOLSKI SUSTAV – UKLJUČENOST DJECE

- Ukrajina bilježi **visoku stopu uključenosti** djece u vrtiće
- u 2020. stopa uključenosti ukrajinske djece u vrtiće iznosila je 86%, u usporedbi sa 71 % u Hrvatskoj (World Bank, 2020)
- niža uključenost u ruralnim krajevima
- problem nedovoljnog broja mjesta i natrpanosti vrtića, pogotovo u velikim gradovima

VRSTE PREDŠKOLSKIH USTANOVA

9 tipova predškolskih ustanova, sažeto prema kategorijama:

- **redovni** vrtići (jaslički i vrtićki)
- **ustanove miješanog tipa** – kombinacija redovnog i drugih oblika programa (inkluzivni, posebni, sanatorijski)
- **predškolske ustanove sanatorijskog tipa** namijenjene su djeci između 2 i 7/8 godina koji zahtijevaju medicinsko liječenje i rehabilitaciju
- **posebne predškolske ustanove** (imaju ih samo u gradovima) su za djeca s teškoćama u razvoju od 2 do 7/8 godina.
- **privatni vrtići** (u posljednjem desetljeću bilježe porast)

FINANCIRANJE PREDŠKOLSKIH USTANOVA

- financiranje javnih predškolskih ustanova postao odgovornost lokalnih vlasti od 2015.
- osim naknada za obrok, koje se razlikuju po oblastima (regijama) **nema nikakve druge službene naknade** za pohađanje javne predškolske ustanove
- roditeljski doprinosi

ZAPOSLENICI PREDŠKOLSKIH USTANOVA

KATEGORIJA	NAZIVI RADNIH MJESTA
STRUČNO OSOBLJE	Odgajatelji, logopedi, psiholozi praktičari, pedagozi, socijalni pedagozi, rehabilitatori, pomoćnici odgajatelju (za inkluzivne skupine); instruktori za umjetnost, sport, glazbu, ravnatelji i zamjenici, metodičari
TEHNIČKO OSOBLJE	Tajnici, računovodstvo, kuhari, pralje
ZDRAVSTVENO OSOBLJE	Medicinske sestre
OSTALO OSOBLJE	Pomoćnici za djecu, učitelji jezika, učitelja plesa

DJECA S TEŠKOĆAMA U PREDŠKOLSKOM SUSTAVU

- Inkluzija djece s teškoćama u razvoju počinje od 1990-ih, a pojačano od 2009. kad je Ukrajina ratificirala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom
- 2011. inkluzivno obrazovanje uvedeno je u Zakon o srednjem obrazovanju
- 2015. inkluzivno obrazovanje uvedeno u Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju

PREPORUKE ZA LAKŠU ADAPTACIJU DJETETA NA NOVI VRTIĆ

- Zbog velikih životnih promjena, može se očekivati da će se **djeca intenzivnije privinuti uz sigurne osobe** (roditelje ili druge osobe u pratnji)
- Proces adaptacije dogovoriti s roditeljem, na razgovoru uz prevoditelja
- Omogućiti postupno privikavanje na novi vrtić, **uz nazočnost roditelja** tijekom nekoliko prvih dana

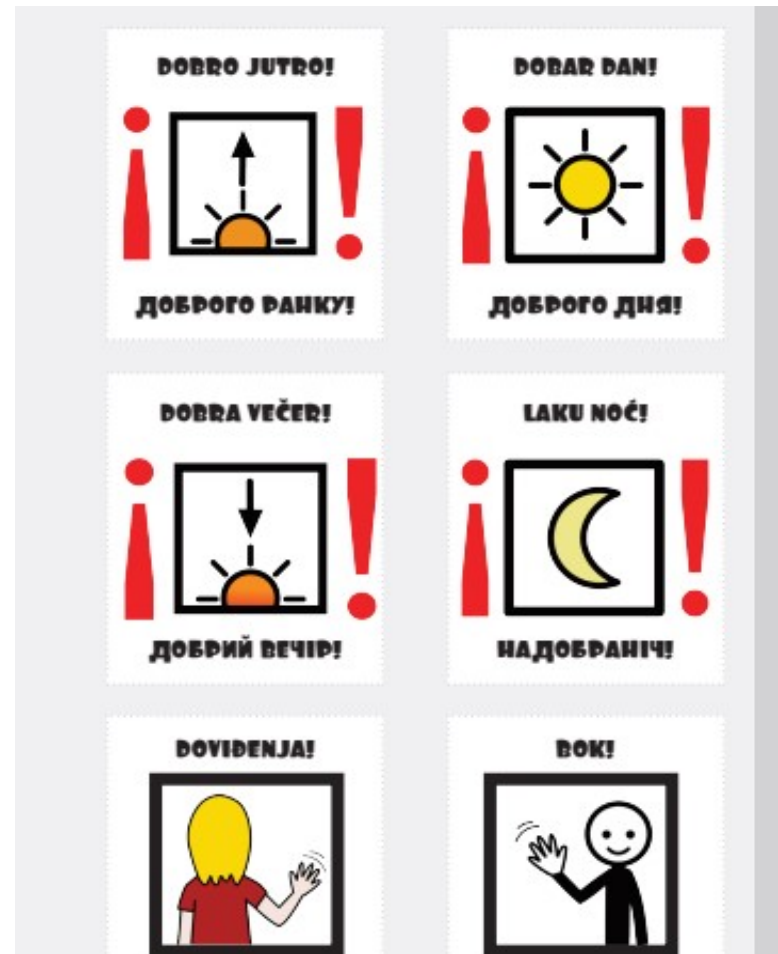
PREPORUKE ZA LAKŠU ADAPTACIJU DJETETA NA NOVI VRTIĆ

- Što češći individualni kontakt odgajatelja s djetetom s ciljem upoznavanja i stjecanja sigurnosti
- Prve dane (uz roditelja) posvetiti **učenju osnovnih izraza na hrvatskom jeziku** (iskazivanje potreba)
- Roditelju pružiti savjete kako da **pripremi dijete na odvajanje**

OSNOVNI IZRAZI NA HRVATSKOM JEZIKU

Hrvatsko-ukrajinski slikovni rječnik:

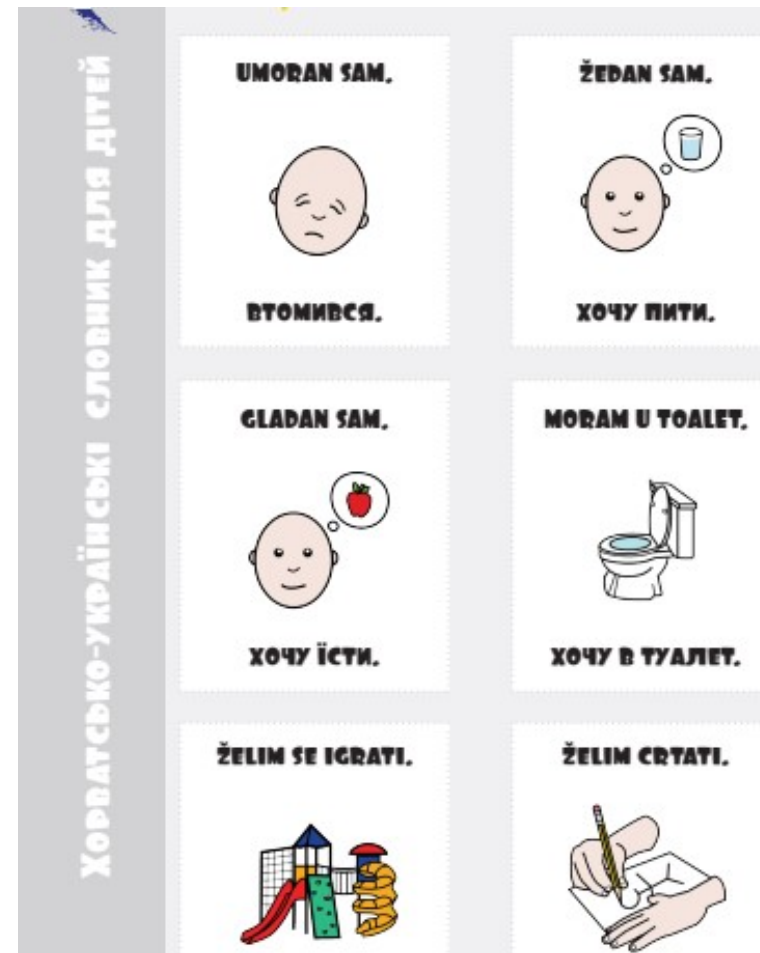
<https://europedirect-zadar.hr/component/content/article/2-uncategorised/5-ukrajinsko-hrvatski-rje%C4%8Dnik?Itemid=101>

OSNOVNI IZRAZI NA HRVATSKOM JEZIKU

Hrvatsko-ukrajinski slikovni rječnik

<https://europedirect-zadar.hr/component/content/article/2-uncategorised/5-ukrajinsko-hrvatski-rje%C4%8Dnik?Itemid=101>

OSNOVNI IZRAZI NA HRVATSKOM JEZIKU

Hrvatsko-ukrajinski slikovni rječnik

<https://europedirect-zadar.hr/component/content/article/2-uncategorised/5-ukrajinsko-hrvatski-rje%C4%8Dnik?Itemid=101>

OSTALI KORISNI MATERIJALI

- Brošura Uključivanje djece migranata u Dječji vrtić Rijeka

https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/brosura_ukljucivanje_djece_migranata_u_dv_rijeka_4-2022.pdf

- UNICEF Online vrtić:
<https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/online-kindergarden-youtube-kids>

UKLJUČIVANJE DJECE MIGRANATA U DJEČJI VRTIĆ RIJEKA

Pripremile:

Ivana Blašković, mag. psych.
Josipa Kuretić, mag. psych.

OSTALI KORISNI MATERIJALI

- **Slikovni rječnici za početno učenje jezika**

A) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/af0e9d8c-ac59-11ec-83e1-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

B) <https://www.lingohut.com/hr/v519488/lekcije-ukrajinskog-jezika-upoznavanje-nekoga>

C) <https://mzo.gov.hr/vijesti/ukrajinsko-hrvatski-hrvatsko-ukrajinski-razgovorni-prirucnik/4872>

- **Online tečajevi jezika (za roditelje)**

A) <https://www.hr4eu.hr/>

B) <https://a1.ffzg.unizg.hr/>

C) <https://a2.ffzg.unizg.hr/>

STRUKTURA ŠKOLOVANJA

POTPUNO SREDNJE OBRAZOVANJE	RAZINA	TRAJANJE
	OSNOVNO (POČETNO) OBRAZOVANJE	4 GODINE
	TEMELJNO SREDNJE OBRAZOVANJE	5 GODINA
	USMJERENO (VIŠE) SREDNJE OBRAZOVANJE	2 GODINE*

*od 2027. trajat će 3 godine

OSNOVNO (POČETNO) OBRAZOVANJE

- **Trajanje:** 4 godine.
- **Upis:** Upisuju se sva djeca koja do 1.9. tekuće godine navrše šest godina i nemaju kontraindikacija za upis u medicinskom ili psihološkom smislu.
- Prije školovanja svako dijete obavezno prolazi program bazične predškolske edukacije (slično programu predškole).

OSNOVNO (POČETNO) OBRAZOVANJE

- **Provjera znanja:** U 1. razredu - verbalno, neformalnim načinom. Od 2. razreda učenici imaju redovni sustav ocjenjivanja (ljestvica ocjena 1-12).
- Na kraju 4. razred učenici imaju **nacionalne ispite koja procjenju obrazovna postignuća učenika.** Procjenjuju se **ukrajinski jezik (ili drugi jezik), čitanje, matematika.**

TEMELJNO SREDNJE OBRAZOVANJE

- **Trajanje:** 5 godina
- **Uvjeti učenja** se u pravilu razlikuju od onih u osnovnom obrazovanju – novi predmeti, promjena učitelja i drugačiji razredni odjeli.
- **Cilj** je temeljnog općeg srednjeg obrazovanja razvoj učenika do točke u kojoj su spremni odabrati oblik daljnog školovanja i specijalizaciju.
- Na kraju 9. razreda provode se nacionalni ispiti

TEMELJNO SREDNJE OBRAZOVANJE

- **Svjedodžba:** Učenik 9. razreda dobiva **svjedodžbu o temeljnom općem srednjem obrazovanju** i njenu dopunu u kojoj se navode postignuti bodovi za obrazovna postignuća. Svjedodžba o temeljnom općem srednjem obrazovanju daje pravo na upis u školu 3. akreditacijske razine, strukovno-tehničku obrazovnu ustanovu ili visoko učilište.
- Za **odličan školski uspjeh** dodjeljuju se **svjedodžbe** o stečenom temeljnom općem srednjem obrazovanju **s pohvalom**.
- Učenici koji padnu na ispitu iz barem jednog predmeta dobivaju školske knjižice ('school report cards').

POTPUNO SREDNJE OBRAZOVANJE

- **Trajanje:** Školovanje u srednjoj školi traje 2 godine, a od 2027. trajat će 3 godine
- **završna faza** u stjecanju potpunog općeg srednjeg obrazovanja
- više škole prvenstveno pružaju **usmjereno (specijalizirano) obrazovanje.**
- usmjerenje učenika određuje se na temelju preferencije učenika, raspoloživog osoblja i resursa škole, kao i društveno-kulturnog i proizvodnog okruženja te mogućnosti daljnjeg obrazovanja koje su dostupne učenicima.
- Obrazovna postignuća mjere se nacionalnim završnim ispitima

POTPUNO SREDNJE OBRAZOVANJE

- **Svjedodžba.** Učenici koji su završili 11. godinu učenja i stekli potpuno opće srednje obrazovanje su maturanti.
- Maturanti s visokim uspjehom u školi dobivaju **zlatnu medalju** „Za uspjeh u školi“ ili **srebrnu medalju** „Za uspjeh u školi“ i svjedodžbu o završenom općem srednjem obrazovanju s odličnim uspjehom.
- Maturanti 11. razreda koji ne polože ispit iz barem jednog predmeta dobivaju školsku knjižicu u kojoj se uz svaki predmet stavlja ocjena “nije položio”.
- maturanti su u dobi od 16-17 godina.

OCJENJIVANJE

- sustav ocjenjivanja mijenjao se kroz povijest
- sadašnji sustav ljestvice s **12 ocjena** započeo je od 2000.g.
- uz suglasnost lokalnih prosvjetnih tijela, **obrazovne ustanove mogu u svojoj praksi koristiti i druge sustave ocjenjivanja akademskih postignuća**. Međutim, dobivene ocjene se na kraju semestra, godine i u sklopu državne završne mature moraju pretvoriti u bodove

OCJENJIVANJE

Sustav ocjenjivanja ima **4 razine mjerenja akademskog uspjeha:**

- **prva razina – najniža (1-3 boda).** Učenikov odgovor je fragmentaran i iznosi samo uvodne ideje o predmetu;
- **druga razina - srednja (4-6 bodova).** Učenik može ponoviti osnovno naučeno gradivo, sposoban je rješavati zadatke prema modelu i ima elementarne vještine učenja;
- **treća razina — primjerena (7-9 bodova).** Učenik poznaje bitna obilježja pojmova, pojava i odnosa među njima, umije objasniti temeljne zakonitosti i stečena znanja samostalno primjenjuje u standardnim situacijama, a ima razvijene mentalne sposobnosti kao što su analiza, apstrakcija i generalizacija. Učenikov odgovor je točan, logičan i dobro obrazložen, iako učenik nema vlastite prosudbe;
- **četvrta razina – visoka (10-12 bodova).** Učenik ima duboko, snažno i sustavno znanje; učenik ga je sposoban primijeniti na kreativne zadatke, njegove akademske aktivnosti obilježene su sposobnošću samostalnog vrednovanja različitih situacija, pojava i činjenica, formuliranja i obrane vlastitog stajališta.

PREDMETI: 1. I 2. RAZRED

RAZRED	PREDMETI
1. RAZRED	Письмо - pisanje Читання - čitanje Математика - matematika Англійська мова – engleski jezik Мистецтво (образотворче і музичне) – umjetnost (likovni i glazbeni) Фізична культура (фізкультура) – tjelesna kultura Технології - tehnologije Я досліджую світ (інтегрований курс) – priroda i društvo
2. RAZRED	Українська мова – ukrajinski jezik Літературне читання – izražajno čitanje Англійська мова - engleski jezik Мистецтво (музичне та образотворче) – umjetnost (glazb. likovni) Математика - matematika Фізкультура - tjelesni Я досліджую світ (інтегрований курс) – priroda i društvo Основи здоров'я – osnove zdravlja

PREDMETI – 3. I 4. RAZRED

RAZRED	PREDMETI
3. RAZRED	• Українська мова – ukrajinski jezik • Літературне читання – izražajno čitanje • Англійська мова – engleski jezik • Математика - matematika • Я досліджую світ (інтегрований курс) – priroda i društvo • Інформатика - informatika • Мистецтво (музичне та образотворче) - umjetnost • Фізкультура - tjelesni • Основи здоров'я – osnove zdravlja • Трудове навчання - domaćinstvo
4. RAZRED	• Українська мова – ukrajinski jezik • Літературне читання – izražajno čitanje • Англійська мова – engleski jezik • Математика - matematika • Я досліджую світ (інтегрований курс) – priroda i društvo • Інформатика - informatika • Мистецтво (музичне та образотворче) - umjetnost • Фізкультура - tjelesni • Основи здоров'я – osnove zdravlja • Трудове навчання - domaćinstvo

PREDMETI – 5. RAZRED

- Українська мова – [ukrajinski jezik](#)
- Українська література – [ukrajinska književnost](#)
- Англійська мова – [engleski jezik](#)
- Зарубіжна література – [inozemna književnost](#)
- Історія (Вступ до історії) – [povijest](#)
- Математика – [matematika](#)
- Природознавство – [priroda](#)
- Інформатика – [informatika](#)
- Основи здоров'я – [osnove zdravlja](#)
- Мистецтво - [umjetnost](#)
- Трудове навчання – [tehnička kultura](#)
- Фізкультура - [tjelesni](#)
- (В гуманітарних школах з 5 по 11 клас додається друга іноземна, в фізматах – ні) – [dodatni strani jezik u razredima humanističkog smjera](#)

PREDMETI – 6. RAZRED

- Українська мова – **ukrajinski jezik**
- Українська література – **ukrajinska književnost**
- Англійська мова – **engleski jezik**
- Зарубіжна література – **inozemna književnost**
- Історія України та
всесвітня історія
(інтегрований курс) – **povijest Ukrajine i svijeta**
- Математика - **matematika**
- Географія - **geografija**
- Інформатика - **informatika**
- Основи здоров'я – **osnove zdravlja**
- Мистецтво - **umjetnost**
- Трудове навчання – **tehnička kultura**
- Фізкультура – **tjelesna kultura**
- (друга іноземна) – **drugi strani jezik**

PREDMETI – 7. RAZRED

- Українська мова – **ukrajinski jezik**
- Українська література – **ukrajinska književnost**
- Англійська мова – **engleski jezik**
- Зарубіжна література – **inozemna književnost**
- Історія України – **povijest Ukrajine**
- Всесвітня історія – **povijest svijeta**
- Алгебра - **algebra**
- Геометрія - **geometrija**
- Біологія - **biologija**
- Географія - **geografija**
- Фізика - **fizika**
- Хімія - **kemija**
- Інформатика - **informatika**
- Основи здоров'я – **osnove zdravlja**
- Мистецтво - **umjetnost**
- Трудове навчання – **tehnička kultura**
- Фізкультура – **tjelesna kultura**
- (друга іноземна) – **drugi strani jezik**

PREDMETI – 8. RAZRED

- Українська мова – **ukrajinski jezik**
- Українська література – **ukrajinska književnost**
- Англійська мова – **engleski jezik**
- Зарубіжна література – **inozemna književnost**
- Історія України – **povijest Ukrajine**
- Всесвітня історія – **povijest svijeta**
- Алгебра - **algebra**
- Геометрія – **geometrija**
- Біологія - **biologija**
- Географія - **geografija**
- Фізика - **fizika**
- Хімія – **kemija**
- Інформатика - **informatika**
- Основи здоров'я – **osnove zdravlja**
- Мистецтво - **umjetnost**
- Трудове навчання – **tehnička kultura**
- Фізкультура – **tjelesna kultura**
- (друга іноземна) – **drugi strani jezik**

PREDMETI – 9. RAZRED

- Українська мова – [ukrajinski jezik](#)
- Українська література – [ukrajinska književnost](#)
- Англійська мова - [engleski jezik](#)
- Зарубіжна література – [inozemna književnost](#)
- Історія України – [povijest Ukrajine](#)
- Всесвітня історія – [povijest svijeta](#)
- Основи правознавства – [osnove prava](#)
- Алгебра - [algebra](#)
- Геометрія - [geometrija](#)
- Біологія - [biologija](#)
- Географія - [geografija](#)
- Фізика - [fizika](#)
- Хімія - [kemija](#)
- Інформатика - [informatika](#)
- Основи здоров'я – [osnove zdravlja](#)
- Мистецтво - [umjetnost](#)
- Трудове навчання – [tehnička kultura](#)
- Фізкультура – [tjelesna kultura](#)
(друга іноземна) – [drugi strani jezik](#)

PREDMETI – 10. RAZRED

- Українська мова – [ukrajinski jezik](#)
- Українська література – [ukrajinska književnost](#)
- Англійська мова – [engleski jezik](#)
- Зарубіжна література – [inozemna književnost](#)
- Історія України – [povijest Ukrajine](#)
- Всесвітня історія – [povijest svijeta](#)
- Громадянська освіта – [građanski odgoj](#)
- Алгебра (і початок аналізу) - [algebra](#)
- Геометрія - [geometrija](#)
- Біологія - [biologija](#)
- Географія - [geografija](#)
- Фізика - [fizika](#)
- Хімія – [kemija](#)
- Інформатика (в ліцеях – програмування) – [informatika/programiranje](#)
- Мистецтво (може бути відсутнє в ліцеях) – [umjetnost, nije u svim školama](#)
- Технології (в звичайних школах трактується як трудове навчання, в ліцеях може бути комп'ютерні технології) – [tehnička kultura/računalne tehnologije](#)
- Фізкультура – [tjelesna kultura](#)
- Захист Вітчизни – [obrana i zaštita](#)
- (друга іноземна) – [drugi strani jezik](#)

PREDMETI – 11. RAZRED

- Українська мова – [ukrajinski jezik](#)
- Українська література – [ukrajinska književnost](#)
- Англійська мова – [engleski jezik](#)
- Зарубіжна література – [inozemna književnost](#)
- Історія України – [povijest Ukrajine](#)
- Всесвітня історія – [povijest svijeta](#)
- Алгебра - [algebra](#)
- Геометрія - [geometrija](#)
- Біологія і екологія – [biologija i ekologija](#)
- Географія/економіка – [geografija/ekonomija](#)
- Фізика - [fizika](#)
- Хімія – [kemija](#)
- Астрономія - [astronomija](#)
- Інформатика (в ліцеях – програмування) – [informatika/programiranje](#)
- Мистецтво (відсутнє в ліцеях) - [umjetnost](#)
- Технології (в звичайних школах трактується як трудове навчання, в ліцеях може бути комп'ютерні технології) – [tehnička kultura/računalne tehnologije](#)
- Фізкультура – [tjelesna kultura](#)
- Захист Вітчизни – [obrana i zaštita](#)
- (друга іноземна) – [drugi strani jezik](#)

UČENICI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

- inkluzivni i/ili posebni razredni odjeli
- za svakog učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama izrađuje se **individualni program razvoja djeteta** - dokument kojim se osigurava individualizacija pristupa i popis potrebnih psihološko-pedagoških, usluga za razvoj djeteta, a razvija ga **skupina stručnjaka uz obvezno sudjelovanje roditelja** djeteta kako bi se odredile specifične obrazovne strategije i pristupi učenju
- pomoćnici (učitelja) – pružaju osobno usmjeren odgojno-obrazovni proces za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u inkluzivnom razredu

PREPORUKE ZA LAKŠU ADAPTACIJU UČENIKA NA NOVI OBRAZOVNI SUSTAV

- učenicima dajte **raspored sati preveden na ukrajinski jezik** (predmeti na ukrajinskom jez. mogu se pronaći u priručniku Škole zajedništva – priručnik za integraciju raseljenih učenika i učenica iz Ukrajine (2022).
- zamolite ih da vam pokažu svoj **online program ukrajinske škole** za vaš predmet (ili predmet koji je najbliži vašem), **zajedno proučite udžbenik i nastavne materijale**, razgovarajte što su do sad učili i na koji način. Kako biste bolje razumjeli njihove nastavne materijale, služite se digitalnim alatima za prevođenje.
- zajedno s učenikom/roditelje proučite svjedodžbe učenika te razgovarajte o sličnostima i razlikama predmeta, pristupa, metoda; koje predmete voli i zašto, a koji mu nisu dragi.

PREPORUKE ZA LAKŠU ADAPTACIJU UČENIKA NA NOVI OBRAZOVNI SUSTAV

- naglasite učenicima da je **prioritet da se dobro uklope** u razredni odjel, steknu nove prijatelje i **nauče jezik**, a da na nastavi sudjeluju koliko god mogu s obzirom na jezik.
- objasnite učeniku da će u početku manje razumjeti nastavne sadržaje, no da će biti uključen u pripremnu nastavu hrvatskog jezika i da će **postupno razumijevati sve više**. Ohrabrite ga da **ustraje** i nastoji razumjeti koliko god može, služeći se digitalnim alatima za prevođenje i podrškom drugih učenika (koje ćete prethodno potaknuti na pružanje takve vrste pomoći i podrške).

PREPORUKE ZA LAKŠU ADAPTACIJU UČENIKA NA NOVI OBRAZOVNI SUSTAV

- razgovarajte o hrvatskom sustavu ocjenjivanja. Naglasite učeniku ga kako u početku nećete ocjenjivati brojčano kao druge učenike zbog jezične barijere, već **povratnim informacijama**. Kažite da ćete **ocjenjivanje uvoditi postupno**, tek nakon što donekle ovlada jezikom, nastojeći ga ocijeniti u onim elementima u kojima jezik predstavlja najmanju barijeru za iskazivanje naučenog. Svakako naglasite kako vam je važno da se **trudi** koliko god može i da ćete njegovo zalaganje također uzimati u obzir prilikom ocjenjivanja. **Detaljnije preporuke za vrednovanje** mogu se naći u priručniku Škole zajedništva (2022.)
- pokažite učeniku i roditelju kako mogu pristupiti sustavu e-dnevnik te ih uputite u lakše snalaženje

PREPORUKE ZA LAKŠU ADAPTACIJU UČENIKA NA NOVI OBRAZOVNI SUSTAV

- za učenike koji planiraju ostati u RH dulje, razgovarajte o **nastavku školovanja** i planovima za budućnost
- potaknite roditelje na **intenzivniju suradnju sa školom** i svakako im naglasite da ćete se nastojati sporazumjeti unatoč jezičnoj barijeri. Podatak o terminima održavanja informacija za roditelje dajte im napismeno te ih ohrabrite da dolaze zajedno s učenikom što češće, naročito u početnom razdoblju.

KORISNI MATERIJALI

- **Tečajevi profesionalnog razvoja učitelja za inkluzivno obrazovanje (na engleskom)**
https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher_academy/webinars/teachers-training-inclusive-ed.htm
- **Webinar: Uključivanje inojezičnih učenika u nastavu (na engleskom)**
https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher_academy/catalogue/detail.cfm?id=278527
- **eTwinning platforma za razmjenu materijala s kolegama iz EU**
<https://www.etwinning.net/en/pub/index.htm>
- **Škole zajedništva – priručnik za integraciju učenika i učenica iz Ukrajine (2022)**
<https://www.azoo.hr/skole-zajednistva-prirucnici-za-integraciju-ucenika-iz-ukrajine-u-hrvatske-skole/>